

ประเทศไทย
THAILAND

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สำนักงานใหญ่ อาคารเลอคองคอร์ด

๒๐๒ ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง

กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๖๕๔-๑๒๒๒ (อัตโนมัติ ๘๐ เลขหมาย)

โทรสาร ๖๕๔-๑๒๒๐-๑

ศูนย์บริการข่าวสารการท่องเที่ยว

อาคารเลอคองคอร์ด ชั้น ๑๐

๒๐๒ ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง

กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๖๕๔-๑๒๒๒ โทรสาร ๖๕๔-๑๓๖๑

๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. จันทร์-ศุกร์

เว้น วันหยุดนักขัตฤกษ์

อาคารราชดำเนินนอก

๔ ถนนราชดำเนินนอก เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทร. ๒๕๒-๕๗๗๓ โทรสาร ๒๕๒-๕๗๗๕

๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. ทุกวัน

www.tat.or.th

073-522-411 , 542-345

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) : info1@tat.or.th

ฟังข้อมูลท่องเที่ยวทางโทรศัพท์
รับข้อมูลท่องเที่ยวทางโทรสาร (บริการ ๒๔ ชั่วโมง)

1672-
๒๕๑-๐๔๒๒

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

นราธิวาส

เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้

คำขวัญ

ปก : มัสยิดกลาง (ใหม่)

แต่เดิม บ้านบางนรา หรือ มะนาลอ เป็นเพียงหมู่บ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางนราใกล้กับทะเล ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) บ้านบางนราถูกจัดอยู่ในเขตปกครองของเมืองสายบุรี ครั้นต่อมาเมื่อปัตตานีได้รับการยกฐานะเป็นมณฑล บ้านบางนราจึงย้ายมาสังกัดเมืองระแงงที่อยู่ในมณฑลปัตตานี กระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๔๙ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) บ้านบางนราได้เจริญเป็นชุมชนใหญ่ มีการค้าทั้งทางบกและทะเลคึกคักมาก จึงได้ย้ายที่ว่าการจากเมืองระแงงมาตั้งที่บ้านมะนาลอ และพ.ศ. ๒๔๕๕ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) เสด็จพระราชดำเนินมาถึงบางนรา และได้พระราชทานชื่อ "นราธิวาส" แปลว่า "ที่อยู่ของคนดี"

ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT Growth Triangle Development Project) มีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเมืองชายแดนอยู่ที่อำเภอสุไหงโกลิก ที่ชาวมาเลเซีย และสิงคโปร์มาเที่ยวพักผ่อนและซื้อสินค้ารวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีการถ่ายเทวัฒนธรรมรวมทั้งสินค้าเข้า ส่งออกซึ่งกันและกัน

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีภาษายาวีเป็นภาษาพูด และภาษาเขียนที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน ภาษายาวีมีต้นกำเนิดจากภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาพูดและนำสระและพยัญชนะจากภาษาอาหรับมาใช้ประกอบกัน

จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ทั้งหมด ๔,๔๗๕.๔๓ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมมลายู ทิศเหนือจดจังหวัดปัตตานี และอำเภอไทย ทิศตะวันตกจดจังหวัดยะลา ทิศตะวันออกจดอำเภอไทยและประเทศมาเลเซีย และทิศใต้จดรัฐกลันตันของประเทศมาเลเซีย สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าและภูเขาประมาณ ๒/๓ ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่ติดกับบริเวณอำเภอไทยซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ๔ สาย คือ แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบ และแม่น้ำสุไหงโกลิก จังหวัด

นราธิวาสมีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มีเพียง ๒ ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน ช่วงที่ฝนตกมากที่สุด คือ ช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม

การเดินทาง

จังหวัดนราธิวาส การเดินทางสามารถไปได้สะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน

รถยนต์ ระยะทาง ๑,๑๔๙ กิโลเมตร จากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงหมายเลข ๔ ผ่านจังหวัดประจวบคีรีขันธ์-ชุมพร และทางหลวงหมายเลข ๔๑ ผ่านสุราษฎร์ธานี-นครศรีธรรมราช-พัทลุง-หาดใหญ่ และต่อด้วยทางหลวงหมายเลข ๔๒ เข้าสู่จังหวัดปัตตานี-นราธิวาส สอบถามเส้นทางและแจ้งเหตุตำรวจทางหลวง โทร. ๑๑๙๓

รถโดยสารประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด บริการรถกรุงเทพฯ-นราธิวาส-สุไหงโกลิก ทุกวัน สอบถามเพิ่มเติม โทร. ๔๓๕-๑๑๓๓-๒๐๐, ๔๓๕-๗๑๑๒ (ปรับอากาศ), ๔๓๕-๕๕๕๗-๘ (ธรรมดา) สถานีขนส่งนราธิวาส โทร.(๐๗๓) ๕๑๑๘๔๕ สถานีขนส่งสุไหงโกลิก โทร.(๐๗๓) ๖๑๒๐๔๕

รถไฟ การรถไฟแห่งประเทศไทยเปิดบริการเดินรถไฟระหว่าง กรุงเทพฯ - ดันหยงมัส (นราธิวาส) - สุไหงโกลิก ทุกวันทั้งรถด่วนและรถเร็ว สอบถามเพิ่มเติม โทร. ๒๒๓-๗๐๑๐, ๒๒๓-๗๐๒๐, ๑๖๔๐ สถานีรถไฟสุไหงโกลิก โทร. (๐๗๓) ๖๑๑๑๖๒, ๖๑๔๐๖๐

เครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) บริการเที่ยวบิน กรุงเทพฯ-ภูเก็ต-นราธิวาส ทุกวัน สอบถามรายละเอียด โทร. ๒๘๐-๐๐๖๐ สาขานราธิวาส โทร. (๐๗๓) ๕๑๑๑๖๑, ๕๑๓๐๙๐ อำเภอสุไหงโกลิก โทร. (๐๗๓) ๖๑๒๑๓๒, ๖๑๑๔๑๗ สนามบิน โทร. (๐๗๓) ๕๖๕๑๕๗

การเดินทางในตัวจังหวัด

- จากสนามบินมีรถตู้ไปสุไหงโกลิก ๑๔๐ บาท ด้านตาบา ๑๔๐ บาท นราธิวาส ๕๐ บาท

- รถโดยสารประจำเส้นทางต่างๆ มักจะแวะมารับผู้โดยสารบริเวณหน้าทำการอำเภอ เวลาบริการประมาณ ๐๖.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.

- บริเวณแยกทอนาฬิกา เป็นท่าจอดรถตู้วิ่งบริการสาย นราธิวาส-สุโขทัย และ นราธิวาส-ตากใบ ออกทุกครึ่งชั่วโมง วิ่งบริการระหว่างเวลา ๐๕.๐๐-๑๗.๐๐ น.

ระยะทางจากจังหวัดนราธิวาสไปยังจังหวัดใกล้เคียง

ปัตตานี	๕๒	กิโลเมตร
ยะลา	๑๒๘	กิโลเมตร
สงขลา	๑๔๔	กิโลเมตร

ระยะทางจากอำเภอเมืองไปยังอำเภอต่างๆ

จะแนะ	๔๗	กิโลเมตร
เจาะไอร้อง	๓๑	กิโลเมตร
ตากใบ	๓๓	กิโลเมตร
บาเจาะ	๒๘	กิโลเมตร
ยี่งอ	๑๘	กิโลเมตร
ระแงะ	๒๔	กิโลเมตร
รือเสาะ	๔๘	กิโลเมตร
แว้ง	๘๓	กิโลเมตร
ศรีสาคร	๖๕	กิโลเมตร
สุคีริน	๑๑๒	กิโลเมตร
สุโขทัย	๖๓	กิโลเมตร
สุโขทัย	๔๔	กิโลเมตร

สถานที่น่าสนใจ อำเภอเมือง

ชายหาดนราทัศน์ เป็นหาดทรายขาวสะอาดยาวประมาณ ๕ กิโลเมตร ไปสิ้นสุดที่ปลายแหลมด้านปากแม่น้ำบางนราซึ่งใช้เป็นสถานที่จัดการแข่งขันเรือกอล์ฟและที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีด้วย แนวสนทำให้บรรยากาศริมทะเลร่มรื่นมากขึ้น ชาวบ้านนิยมมาพักผ่อนหย่อนใจกันที่นี่ ใกล้ๆกันมีหมู่บ้านชาวประมงตั้งกระจายตามริมแม่น้ำบางนรา และบริเวณเว้าอ่าวมีเรือกอล์ฟและของชาวประมงจอดอยู่มากมาย

อยู่เลยจากตัวเมืองนราธิวาสไปตามถนนสายพิชิตบำรุง ประมาณ ๑ กิโลเมตร นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถจักรยานยนต์ รถสามล้อถีบหรือรถสองแถวเล็กจากตัวเมืองนราธิวาสไปยังหาดนราทัศน์ได้สะดวก

มัสยิดกลาง (เก่า) มัสยิดกลางหลังเก่านี้มีชื่อว่า มัสยิดมุฮัมมิยะห์ หรือ มัสยิดรายอ ตั้งอยู่ทางเหนือของตัวเมืองห่างจากศาลากลางจังหวัดขึ้นไปตามถนนพิชิตบำรุงก่อนถึงทอนาฬิกาเล็กน้อย เป็นมัสยิดไม้แบบสุมาตราสร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นมัสยิดเก่าแก่คู่บ้านคู่มืองนราธิวาส และเป็นที่ตั้งของสุสานเจ้าเมืองเก่า คือ พระยาภูผาภักดี ตามปกติมัสยิดกลางประจำจังหวัดจะมีเพียงแห่งเดียวเท่านั้น แต่เนื่องจากมัสยิดแห่งนี้ค่อนข้างคับแคบ จึงได้มีการสร้างมัสยิดหลังใหม่ขึ้นบริเวณปากแม่น้ำบางนรา อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่ยังคงเลื่อมใสศรัทธาในมัสยิดหลังเก่าอยู่ มัสยิดแห่งนี้จึงดำรงฐานะเป็นมัสยิดกลางสืบต่อไป และทำให้นราธิวาสมีมัสยิดกลางประจำจังหวัดด้วยกันถึง ๒ แห่ง

มัสยิดกลาง (ใหม่) ตั้งอยู่ที่บ้านบางนรา ก่อนถึงหาดนราทัศน์ เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม มัสยิดกลางนราธิวาสนี้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นมัสยิดกลางประจำจังหวัดแห่งที่ ๒ สร้างเป็นอาคาร ๓ ชั้น แบบอาหรับ ชั้นล่างจะเป็นห้องประชุมใหญ่ ห้องทำละหมาดอยู่ ๒ ชั้นบน ยอดเป็นโดมขนาดใหญ่ มีหอสูงสำหรับส่งสัญญาณ

อาซานเรียกชาวมุสลิมเข้ามาละหมาด

พระพุทธอุทยานเขากง (วัดเขากง-พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล) มีเนื้อที่ ๑๔๒ ไร่ ตั้งอยู่ที่ตำบลลำภู จากตัวเมืองใช้เส้นทางนราธิวาส-ระแงะ (ทางหลวงหมายเลข ๔๐๕๕) ประมาณ ๙ กิโลเมตร จะมองเห็นวัดเขากง และพระพุทธรูปทักษิณมิ่งมงคลสีทองปางปฐมเทศนาขัดสมาธิเพชรอยู่บนยอดเขา เป็นศิลปะสกุลช่างอินเดียตอนใต้ เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ องค์พระเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กประดับด้วยโมเสกสีทอง หน้าตักกว้าง ๑๗ เมตร ความสูงวัดจากพระเกศบัวตูมถึงบัวใต้พระเพลา ๒๔ เมตร จัดเป็นพระพุทธรูปกลางแจ้งที่งดงามและใหญ่ที่สุดในภาคใต้

เนินเขาถูกถัดไปมีเจดีย์สี่ริมหามายซึ่งเป็นทรงระฆัง เหนือซุ้มประตูทั้ง ๔ ทิศมีเจดีย์รายประดับอยู่ ภายในประดิษฐานพระพรหม บนยอดสุดบรรจุพระบรมสารีริกธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ เนินเขาถัดไปอีกลูกหนึ่งเป็นที่ตั้งของอุโบสถ ผนังด้านนอกทั้งสี่ด้านประดับกระเบื้องดินเผาแกะสลัก ด้านหลังเป็นรูปช้างหมอบถวายดอกบัว หน้าบันเป็นรูปนกรบมีเทวดาถือคนโทถวาย

พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ตั้งอยู่บนเขาตันหยงมัส ตำบลกะลุวอเหนือ ด้านริมทะเลใกล้กับอ่าวมะนาว ห่างจากตัวจังหวัดนราธิวาสตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๘๔ (นราธิวาส-ตากใบ) เป็นระยะทาง ๘ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๓๐๐ ไร่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) โปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ภายในเขตพระราชฐานประกอบด้วย พระตำหนักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และของพระบรมวงศานุวงศ์ ตกแต่งด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดทำให้มีบรรยากาศร่มรื่น ยังมีศูนย์ศิลปาชีพ ซึ่งเป็นแหล่งฝึกงานเครื่องปั้นดินเผาและเซรามิก รวมทั้งจำหน่ายด้วย

พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้ทุกวัน ระหว่างเวลา ๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. เว้นเฉพาะช่วงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระ

บรมวงศานุวงศ์เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานมาประทับแรมเท่านั้น ซึ่งปกติจะเป็นช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม

การเดินทาง สามารถนั่งรถโดยสารประจำทางเส้นทางที่ไปอำเภอตากใบ และลงที่หน้าพระตำหนักได้เลย

วนอุทยานอ่าวมะนาว ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ ตำบลกะลุวอเหนือ ตามทางหลวงหมายเลข ๔๐๘๔ (นราธิวาส-ตากใบ) ประมาณ ๓ กิโลเมตร และมีทางแยกไปสู่หาดอีก ๓ กิโลเมตร เป็นชายหาดที่ยาวต่อเนื่องจากชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของจังหวัดปัตตานี เป็นโค้งอ่าวเชื่อมต่อกัน ยาวประมาณ ๔ กิโลเมตร มีหาดหินคันสลับโค้งหาดเป็นระยะ ด้านหนึ่งติดพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ บริเวณริมหาดมีสวนรุกขชาติและทิวสนร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อน มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายหาด (beach forest) ระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตร พันธุ์ไม้ที่พบจะเป็นไม้ที่ชอบความแห้งแล้ง เช่น จักทะเล มะนาวผิ เตยทะเล (ผลมีหน้าตาคล้ายสับปะรด) เป็นต้น หากใครอยากพักผ่อนพักผ่อน บ้านพักของเอกชนในบริเวณใกล้เคียงให้บริการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่จะเป็นแหล่งรวมการศึกษา สาขาวิชาต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ดินทำกินแก่ราษฎรในพื้นที่แบบเบ็ดเสร็จคือ วิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ให้ข้อมูลวิชาการ และฝึกอบรมการเกษตร เนื้อที่ศูนย์ทั้งหมด ๑,๗๔๐ ไร่ ถูกแบ่งเป็น อาคารสำนักงาน แปลงสาธิต และแปลงวิจัยทดลองในพื้นที่ป่าพรุ

โครงการในพระราชดำริ เช่น โครงการแก่งลิงดิน คือการทดลองทำให้ดินในนาข้าวเปรี้ยวที่สุด และหาวิธีแก้ไข เพื่อที่จะนำไปปรับใช้กับดินเปรี้ยวในพื้นที่ต่างๆ ได้ทุกที่ โครงการอื่นๆ ของศูนย์ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่น่ามาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพพื้นที่นั้นซึ่งมีน้ำมากพออยู่แล้ว การทดลองปลูกปาล์มน้ำมันที่ขึ้นในดินอินทรีย์จัด โดยมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กครบวงจร ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่เข้ามาดูแล

ผลิตภัณฑ์จากปาล์มน้ำมัน เช่น น้ำมันที่สกัดได้จากปาล์ม สบู่ เนย ส่วนหนึ่งขายให้คนงาน และส่วนหนึ่งจำหน่ายภายนอก โรงงานปศุสัตว์ทำปอก๊าซชีวภาพจากมูลวัว การทดลองนำระกำหวานมาปลูกเป็นพืชแซมในสวนยางพารา เป็นต้น

ไม่ใช่เฉพาะงานทางด้านเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวทางศูนย์ยังเปิดศูนย์ฝึกอบรมงานหัตถกรรมจากกระจูดและใบปาทันในวันเวลาราชการ

การมาศึกษาหาความรู้ที่นี้ยังได้รับความเพลิดเพลินไปด้วยดังพระราชดำริที่จะให้การมาดูงานที่นี้เหมือนการมาพักผ่อนหย่อนใจในส่วนสาธารณะ ทั้งนี้มีนันทนาการของศูนย์ฯจัดทุกเดือนกันยายน ซึ่งตรงกับเทศกาลของดีเมืองนราพอดี

การเดินทาง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ตั้งอยู่ระหว่างบ้านพิบูลทองและบ้านโคกสยา ตำบลกะลุวอเหนือ ห่างจากพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ประมาณ ๑ กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองนราธิวาสตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๘๔ นราธิวาส-ตากใบ ระยะทาง ๘ กิโลเมตร

หมู่บ้านยะกัง เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งนราธิวาสยังเป็นหมู่บ้านบางนราปัจจุบันเป็นแหล่งผลิตผ้าปาเต๊ะ หรือผ้าบาติก ที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปตามทางหลวงสาย ๔๐๕๕ (อำเภอเมือง-อำเภอกระแจะ) ระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร เลี้ยวเข้าถนนยะกัง ๑ ซอย ๖ ประมาณ ๗๐๐ เมตร

หมู่บ้านทอน ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกเตียน ห่างจากตัวเมืองตามเส้นทางนราธิวาส-บ้านทอน (ทางหลวง ๔๑๓๖) ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านชาวประมงไทยมุสลิม เป็นแหล่งผลิตเรือกอลและทั้งของจริงและจำลอง เรือกอลและจำลองมีราคาตั้งแต่หลักร้อยไปถึงหลักหมื่น แต่คุณค่าไม่ได้้อยู่แค่นั้น เพราะคนที่ทำนั้นบางคนเป็นเด็กมีตั้งแต่อายุ ๑๓ ปีขึ้นไป เด็กบางคนในหมู่บ้านจะใช้เวลาวางมานั่งหัดทำเรือกอลและ ศิลปะพื้นบ้านของพวกเขาเอง นอกจากเรือ ท่านอาจจะได้รับความอึ้งใจกลับไปด้วยหากได้เห็นความสนอก

สนใจของพวกเขาที่มีต่องานศิลปะเช่นนี้

นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์จากกระจูดและใบปาทันเช่นซองใส่แว่น กระเป๋า ไปจนถึงเสื้อที่มีลวดลายและสีสันสวยงามลงตัว หากรักชาติฯ จะมีอายุการใช้งานถึง ๑๐ ปี ราคาค่าของผลิตภัณฑ์ต่างๆไม่แพงนักตั้งแต่ ๓๐ บาท ไปจนถึงหลักร้อย

และที่นี้ยังเป็นแหล่งผลิตน้ำบูดู และข้าวเกรียบปลาที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนราธิวาสอีกด้วย ตลอดแนวหาดจะเห็นแผงตากปลาเรียงรายอยู่ มีตุ่มซีเมนต์ใส่บูดูจำนวนมาก นักท่องเที่ยวสามารถแวะมาชมวิธีการผลิตและซื้อของฝากได้ทุกวันแต่ปกติในปลายวันศุกร์ชาวบ้านมักจะไปทำละหมาดและพักผ่อนซึ่งไม่สะดวกนักหากจะแวะมาเวลานี้

เรือกอลและ เป็นเรือประมงชายฝั่งขนาดเล็ก ที่ใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ลักษณะเป็นเรือลำใหญ่ มีความยาว 25, 22, และ 20 คอก ลักษณะการสร้างเรือจะทำให้ส่วนหัวและท้ายเรือสูงขึ้นจากลำเรืออันเป็นเอกลักษณ์มาช้านาน ลวดลายบนลำเรือกอลและเป็นการผสมผสานระหว่างลายมลายู ลายชวาและลายไทยโดยมีสัดส่วนของลายไทยอยู่มากที่สุดเช่น ลายกนก ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายหัวพญานาค หนุมานเหิรเวหา รวมทั้งลายหัวนกในวรรณคดี เช่น “นุหรงชิงอ” หรือ สิงหปักษิ (ตัวเป็นสิงห์ หรือราชสีห์ หัวเป็นนกคาบปลาไว้ที่หัวเรือ) เชื่อกันว่ามีเชื้อวะเล็บและมีฤทธิ์เดชมาก ดำน้ำเก่ง จึงเป็นที่นิยมของชาวเรือกอลและมาแต่บุรพบุรุษ งานศิลปะบนลำเรือเสมือน “จิตรศิลป์บนพหลัคลื่น” และเป็นศิลปะเพื่อชีวิตเพราะเรือกอลและมีได้อวดความอสังการของลวดลายเพียงอย่างเดียว ทว่ายังเป็นเครื่องมือในการจับปลาเลี้ยงชีพชาวประมงด้วย กล่าวกันว่าลูกแม่น้ำบางนราไม่มีเรือกอลและหาปลาเหมือนไม้ใส่เสื้อผ้า

อำเภอตากใบ

วัดชลธาราสিংเห ตั้งอยู่หมู่ ๓ ตำบลเจ๊ะเห ริมฝั่งแม่น้ำตากใบ จากตัวเมืองออกไปตามเส้นทางสาย นราธิวาส-ตากใบ (ทางหลวงหมายเลข ๔๐๘๕) ถึงสี่แยกตลาดอำเภอตากใบแล้วเลี้ยวซ้ายไปอีกประมาณ ๑๐๐ เมตร จะถึงปากทางเข้าวัด ท่านพระครูโสภาสพุทธคุณ (พุทธ) เป็นผู้เริ่มก่อตั้งวัดนี้ขึ้นและต้องไปขอที่ดินจากพระยาปลัดมณฑลเพื่อที่จะสร้างวัด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖ สมัยนั้นดินแดนตากใบยังเป็นของรัฐบาลันตันอยู่

วัดนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีแบ่งแยกดินแดนตากใบประเทศสยามกับประเทศมลายู ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษในขณะนั้น (สมัยรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๕๒) โดยฝ่ายไทยได้มีการยกเอาพระพุทธรูปศาสนา วัดและศิลปะในวัด เป็นเครื่องต่อรองการแบ่งปันเขตแดน อังกฤษจึงยอมรับเหตุผล โดยให้นำเอาแม่น้ำโกลกตรงบริเวณที่ไหลผ่านเมืองตากใบ (แม่น้ำตากใบ) เป็นเส้นแบ่งเขตแดน วัดนี้จึงรู้จักในอีกนามหนึ่งว่า "วัดพิทักษ์แผ่นดินไทย"

บรรยากาศโดยทั่วไปในวัดชลธาราสিংเหเย็นสบาย และมีลานกว้างริมแม่น้ำที่จะมานั่งพักจิตใจได้ ส่วนภายในโบสถ์ซึ่งสร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเขียนโดยพระภิกษุชาวสงขลา เป็นพุทธประวัติที่สอดแทรกภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้นไว้เด่นชัดและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง และเป็นที่ประดิษฐานพระประธานปิดทองทั้งองค์ทำให้ไม่เห็นลักษณะเดิมที่พระโอษฐ์เป็นสีแดง พระเศวตเป็นสีดำ ประดิษฐานอยู่บนบุษบกทรงสูงประมาณ ๑.๕ เมตร จากลักษณะบุษบกสันนิษฐานว่าเป็นพระมอญ มีวิหารประดิษฐานพระนอน ซึ่งตามผนังประดับด้วยเครื่องถ้วยสังคโลกเก่าแก่

การเดินทาง สามารถนั่งรถโดยสารประจำทางเส้นที่จะไปอำเภอตากใบ มีทั้งรถสองแถว(ค่าโดยสารประมาณ ๒๐ บาท) รถตู้ (ค่าโดยสารประมาณ ๓๐ บาท ขึ้นที่วิ่งเวียนในอำเภอเมือง) และรถบัส ลงที่แยกอำเภอตากใบ และเดินไปอีกประมาณ ๕๐๐ เมตร แล้วรถตู้จะเข้าไปส่งถึงวัด

เกาะยาว ตั้งอยู่ไม่ไกลจากวัดชลธาราสিংเห จากสี่แยกตลาดอำเภอตากใบเลยไปยังแม่น้ำตากใบ มีสะพานไม้ชื่อ "สะพานคอย ๑๐๐ ปี" ยาว ๓๔๕ เมตร ทอดข้ามแม่น้ำตากใบไปยังเกาะยาว ซึ่งทางด้านตะวันออกของเกาะจะติดกับทะเล มีหาดทรายละเอียดสีน้ำตาล บรรยากาศสงบงาม ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นมุสลิมประกอบอาชีพประมงและสวนมะพร้าว

ชายหาดกูปู-บ้านคลองตัน ครอบคลุมตำบลไทรวัน และตำบลศาลาใหม่ ทอดยาวไปจนถึงตำบลเจ๊ะเห มาสุดที่ปากแม่น้ำสุไหงโกลกลชายแดนไทย ความยาวโดยประมาณ ๒๕ กิโลเมตร การเดินทางใช้เส้นทางหมายเลข ๔๐๘๔ (นราธิวาส-ตากใบ) ระยะทางประมาณ ๒๐ กิโลเมตร จะมีถนนถึงชายหาดระยะทาง ๑ กิโลเมตร เป็นชายหาดที่มีทัศนียภาพสวยงาม หาดทรายขาวสะอาด มีต้นสนขึ้นเป็นระยะๆ รมรื่นและเงียบสงบ

ด่านตาบา (ด่านตากใบ) ตั้งอยู่ที่บ้านตาบา ตำบลเจ๊ะเห อยู่ห่างจากตัวอำเภอตากใบราว ๓ กิโลเมตร ตามเส้นทางหมายเลข ๔๐๘๔ (อำเภอเมือง-อำเภอตากใบ) เป็นช่องทางการท่องเที่ยวและค้าขายระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย อีกแห่งหนึ่งนอกจากด่านสุไหงโกลกล

ผู้ที่เข้าชมไปซื้อของที่ร้านค้าปลอดภาษี ด้านศุลกากรเพนกาลันกูโบของประเทศไทยสามารถเข้าชมได้เลยแบบเข้าไป-เย็นกลับ แต่หากจะเข้าชมไปนานกว่านั้น สามารถขอใบผ่านแดน แบบ ๓ เดือน เข้า-ออกครั้งเดียวได้ โดยต้องเตรียมคำร้องจากสำนักงานอำเภอที่ตัวเองมีชื่อในทะเบียนบ้านไปยื่นที่สำนักอำเภอตากใบ สอบถาม โทร. (๐๗๓) ๕๘๑๖๑๔

การข้ามพากสามารถข้ามไปโดยเรือหางยาว หรือแพขนานยนต์ก็ได้ (จะอยู่กันคนละท่า) ออกทุก ๑๕ นาที วิ่งระหว่างเวลา ๖.๓๐-๑๗.๑๕ น. ค่าโดยสารคนละ ๖ บาท เท่ากันทุกท่า จักรยานยนต์ ๑๕ บาท รถ ๔ ล้อ ๕๐ บาท รถบัส ๑๐๐ บาท การนำรถยนต์เข้าไปถ้าจะไปไกลกว่าด่านศุลกากรจะต้องทำประกันรถยนต์สำหรับวิ่งในประเทศมาเลเซียก่อน และมีข้อกำหนดว่าต้องเป็นรถที่ติดฟิล์มไม่เกิน ๔๐ เปอร์เซ็นต์ และมีเข็มขัดนิรภัย เพราะฝั่งมาเลเซีย

เข้มงวดเรื่องความปลอดภัยรถยนต์ มีบริษัทรับทำประกันรถยนต์ทั้งฝั่งไทยและฝั่งมาเลย์ ที่ฝั่งไทยทำได้สะดวกเพราะมีหลายบริษัท ค่าประกันประมาณ ๖๐๐-๗๐๐ บาท ระยะเวลาประกัน มีหลายแบบตั้งแต่ ๙ วัน - ๑ ปี

อำเภอสุโงโกล

ด้านสุโงโกล ตัวเมืองสุโงโกล ดูจะคึกคักกว่าตัวเมืองนราธิวาส คงเพราะเป็นด่านการค้าชายแดนที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด และยังเดินทางข้ามไปมาได้สะดวกทั้งคนไทยและคนมาเลย์ มีการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างประเทศ เปิดตั้งแต่ ๐๕.๐๐-๒๑.๐๐ น. ชาวไทยมักข้ามไปยังฝั่งรันตูบันยังเพื่อซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ของกินเล่น ส่วนคนมาเลย์จะข้ามมาซื้ออาหาร และผลไม้

ด้านสุโงโกล อยู่ห่างจากสถานีรถไฟสุโงโกล ประมาณ ๑ กิโลเมตร การเดินทางจากตัวเมืองนราธิวาสสามารถเดินทางไปยังอำเภอสุโงโกลได้ ๒ เส้นทาง คือ จากตัวเมืองใช้ทางหลวงหมายเลข ๔๐๕๕ (นราธิวาส-ระแงะ) แล้วแยกซ้ายที่บ้านมะนังตายอ ไปตามเส้นทางหมายเลข ๔๐๕๖ ผ่านอำเภอสุโงปาดิ เข้าสู่อำเภอสุโงโกล หรืออาจใช้ทางหลวงหมายเลข ๔๐๘๔ จากตัวเมืองนราธิวาสไปยังอำเภอดากใบ แล้วเลี้ยวขวาเข้าสู่เส้นทางหมายเลข ๔๐๕๗ (ดากใบ-สุโงโกล) เป็นระยะทาง ๖๖ กิโลเมตร

จากด้านสุโงโกล สามารถขับรถข้ามสะพานเข้าไปเที่ยวเมืองโกตาบารูของมาเลเซียได้ แต่รถที่จะเข้าไปต้องทำประกันรถยนต์ (รายละเอียดดูที่ด่านตาบา) การขอใบผ่านแดนสอภาม โทร. (๐๗๓) ๖๑๔๒๙๖

ศาลเจ้าแม่โต๊ะโมะ ตั้งอยู่ที่ซอยภูธร ถนนเจริญเขต ในเขตเทศบาลตำบลสุโงโกล เดิมทีเจ้าแม่โต๊ะโมะนี้ประดิษฐานอยู่ที่บ้านโต๊ะโมะ อำเภอสุคิริน ต่อมาชาวบ้านได้อัญเชิญมาประดิษฐานที่อำเภอสุโงโกล เป็นที่นับถือของชาวสุโงโกล และชาวจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งชาวจีนในประเทศมาเลเซียเป็นอย่างมากทุกปี จะมีการจัดงานประเพณีประจำปีที่บริเวณศาลเจ้าตรงกับวันที่ ๒๓ เดือนสามของจีน (ประมาณเดือนเมษายน) ในงานจะมี

กิจกรรมมากมาย เช่น มีการจัดขบวนแห่เจ้าแม่ ขบวนสิงโต ขบวนงือกอบ ขบวนกลองยาว และยังมีการลุยไฟด้วย

ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธร (ป่าพรุโต๊ะแดง) ป่าพรุสิรินธรเป็นส่วนหนึ่งของป่าพรุโต๊ะแดง ป่าพรุแห่งสุดท้ายของประเทศไทย ซึ่งคลุมพื้นที่ของ ๓ อำเภอ คือ อำเภอดากใบ อำเภอสุโงโกล และอำเภอสุโงปาดิ มีพื้นที่ประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ ไร่ แต่ส่วนที่สมบูรณ์โดยประมาณมีเพียง ๕๐,๐๐๐ ไร่ เป็นป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่าและพรรณไม้ พื้นที่ป่าพรุมีลำน้ำสำคัญหลายสายไหลผ่าน คือ คลองสุโงปาดิ แม่น้ำบางนรา และคลองโต๊ะแดง อันเป็นที่มาของชื่อป่า

ภายในศูนย์ฯ ได้จัดให้มีทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เพื่อประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติของป่าพรุ เริ่มที่บึงน้ำด้านหลังกาอาคารศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธรเป็นสะพานไม้ต่อลัดเลาะเข้าไปในป่าพรุ ระยะทาง ๑,๒๐๐ เมตร บางช่วงเป็นสะพานไม้ร้อยลวดสลิง บางช่วงเป็นท่อนสูงสำหรับมองทิวทัศน์เบื้องล่างที่ขมูไปด้วยไม้หนานาพรรณในป่าพรุ จะมีป้ายชื่อต้นไม้ที่น่าสนใจ และข่มขู่ความรู้เป็นจุดๆ สำหรับให้ความรู้แก่ผู้เดินชมด้วย เปิดทุกวันเวลา ๘.๐๐-๑๖.๐๐ น. ไม่เสียค่าเข้าชม และยังมีห้องจัดนิทรรศการให้ความรู้แก่คนที่มาเที่ยวชมอีกด้วย

ป่าพรุ หรือ peat swamp forest เกิดขึ้นได้อย่างไร ? คำตอบคือเกิดจากแอ่งน้ำจืดซึ่งติดต่อกันชั่วนาตาปีและมีการสะสมของชั้นดินอินทรีย์วัตถุก็คือซากพืช ซากต้นไม้ ใบไม้ จนย่อยสลายอย่างช้าๆ กลายเป็นดินพีท (peat) หรือดินอินทรีย์ที่มีลักษณะเหนียวราบเหมือนฟองน้ำมีความหนาแน่นน้อย อุ่มน้ำได้มาก และพบว่ามีการสะสมระหว่างดินพีท กับดินตะกอนทะเล สลับชั้นกัน ๒-๓ ชั้น เนื่องจากน้ำทะเลเคยมีระดับสูงขึ้นจนท่วมป่าพรุ เกิดการสะสมของตะกอน น้ำทะเลถูกขังอยู่ด้านใน พันธุ์ไม้ในป่าพรุตายไปและเกิดป่าชายเลนขึ้นแทนที่ เมื่อระดับน้ำทะเลลดลงและมีฝนตกลงมาสะสมน้ำที่ขังอยู่จึงจืดลง และเกิดป่าพรุขึ้นอีกครั้ง ดินพรุชั้นล่างมีอายุถึง ๖,๐๐๐-๗,๐๐๐ ปี

ส่วนดินพรุชั้นบนอยู่ระหว่าง ๗๐๐-๑,๐๐๐ ปี

ระบบนิเวศในป่าพรุนั้นมีหลากหลาย ทุกชีวิตล้วนเกี่ยวพันต่อเนื่องกัน ไม่ยืนต้นจะมีระบบรากแขนงแข็งแรงแผ่ออกไปเกาะเกี่ยวกันเพื่อจะได้ช่วยพยุงลำต้นของกันและกันให้ทรงตัวอยู่ได้ ฉะนั้นต้นไม้ในป่าพรุจึงอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม หากต้นใดล้ม ต้นอื่นจะล้มตามไปด้วย

พันธุ์ไม้ที่พบในป่าพรุมีกว่า ๔๐๐ ชนิด บางอย่างนำมารับประทานได้ เช่น หลุมพี ซึ่งเป็นไม้ในตระกูลปาล์ม มีลักษณะต้นและใบคล้ายปาล์ม แต่มีหนามแหลมอยู่ตลอดก้าน ผลมีลักษณะคล้ายระกำ แต่จะเล็กกว่า รสชาติออกเปรี้ยว ชาวบ้านนำมาต้มและส่งขายฝั่งมาเลเซีย ซึ่งคนมาเลเซียจะนิยมมาก ฤดูเก็บจะอยู่ในช่วงเดือน พฤศจิกายน-มีนาคม ถ้าเป็นช่วงอื่นจะหายากและราคาสูง บางอย่างเป็นพืชพรรณในเขตมาเลเซีย เช่น หมาแดง ซึ่งมีลำต้นสีแดงเป็นปาล์มชั้นดีมีราคา มีผู้นิยมนำไปเพาะเพื่อประดับสวน เพราะความสวยงามของกาบและใบ ลำต้นมีสีแดงดังชื่อ ยังมีพืชอีกหลายชนิดที่น่าสนใจ เช่น ป่าหน่ช้าง พืชในวงศ์กระดังงาที่มีดอกใหญ่และ กล้วยไม้กับพืชเล็ก ๆ ที่สังเกตได้ง่ายจะได้เห็น

สัตว์ป่าที่พบกว่า ๒๐๐ ชนิด เช่น ค่าง ชะมด หมูป่า หมีขอ แมวป่า ห้วแบน (ซึ่งเป็นสัตว์คุ้มครองที่หายากอีกชนิดหนึ่งของไทย) หนูสิงคโปร์ พบค่อนข้างยากในคาบสมุทรมลายูแต่ชุกชุมมากบนเกาะลิงคโปร์ สำหรับประเทศไทยพบชุกชุมในป่าพรุโต๊ะแดงนี้เท่านั้น และหากป่าพรุถูกทำลายหนูเหล่านี้จะออกไปทำลายผลิตผลของเกษตรกรในพื้นที่โดยรอบได้ ปาดนิ้วแยกมลายู ที่อาศัยอยู่เฉพาะทางใต้ของไทยและมลายู

พันธุ์ปลาที่พบ ได้แก่ ปลาปากย่น เป็นปลาน้ำจืดใหม่ของโลกพบที่ป่าพรุสิรินธรนี้เท่านั้น ปลาดุกร้าพัน ที่มีรูปร่างคล้ายงูซึ่งอาจพัฒนาเป็นปลาเศรษฐกิจที่ใช้เลี้ยงในแหล่งที่มีปัญหาน้ำเปรี้ยวได้ ปลากระเมะ รูปร่างประหลาดมีหัวแบนๆกว้างๆ และลำตัวค้อยๆยาวไปจนถึงหางมีเงี่ยงพิษอยู่ที่ครีบหลัง ปลาเหล่านี้จะอาศัยป่าพรุเป็นพื้นที่หลบภัยและวางไข่ก่อนที่จะแพร่ลูกหลาน

ออกไปให้ชาวบ้านได้อาศัยเป็นเครื่องยังชีพ

นกที่มีหลายชนิด แต่ที่เด่นๆ ได้แก่ นกกางเขนดงหางแดง มีมากในเกาะสุมาตรา เกาะบอร์เนียว และมาเลเซีย ในประเทศไทยพบครั้งแรกที่นี่ เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๐ นกจับแมลงสีฟ้ามาเลเซีย ซึ่งในประเทศไทยจะพบที่ป่าพรุสิรินธรเพียงแห่งเดียวเท่านั้น และปัจจุบันนกทั้งสองชนิดอยู่ในภาวะล่อแหลมต่อการสูญพันธุ์

ความน่าสนใจของป่าพรุไม่ใช่เพียงแค่ พรรณไม้แปลกๆ สัตว์ป่าหายาก แต่คนทั่วไปเที่ยวโดยเฉพาะเด็กๆจะได้ประสบการณ์ชีวิตกลับไปมากมาย จากธรรมชาติรอบตัวบางที่หากเดินชมธรรมชาติเงียบๆอาจจะได้พบสัตว์ป่ากำลังหาอาหารอยู่ก็เป็นได้ เส้นทางนี้พาเราเข้าไปหาธรรมชาติอย่างใกล้ชิดแต่ก็ไม่ได้พาเราเข้าไปล่วงเกินธรรมชาติมากนัก

หากนำคู่มือดูนก สมุดบันทึก ดินสอสี กล้องส่องตา กล้องถ่ายรูป และยาทากันยุงไปด้วย อาจจะเพลิดเพลินจนใช้เวลาในนี้ได้ทั้งวัน อากาศสดชื่นเย็นสบายในป่าพรุก็น่าทำให้คนที่เข้าไปเยือนรู้สึกสดชื่นประทับใจ แต่ช่วงเวลาที่มาท่องเที่ยวได้สะดวกคือ กุมภาพันธ์-เมษายน เพราะฝนจะตกน้อยที่สุด เนื่องจากป่าพรุมีภูมิอากาศแบบคาบสมุทร ฉะนั้นจึงมีฝนตกชุกตลอดปี

สิ่งที่ต้องให้ความระมัดระวังก็คือ ยุงดำ สัตว์กินเลือด พาหะนำโรคเท้าช้าง ซึ่งจะมีอยู่ชุกชุมและออกหาอาหารในช่วงเวลาค่ำ และ ไฟป่า ที่อาจเกิดขึ้นได้จากการสูบบุหรี่ โดยเผลอทิ้งก้นบุหรี่ลงไป เมื่อป่าพรุเกิดไฟป่าแล้วจะดับยากมากกว่าป่าชนิดอื่น เนื่องจากเชื้อเพลิงไม่ได้มีแค่ต้นไม้ในป่า แต่รวมไปถึงซากไม้ และต้นไม้ที่ทับถมกันบนชั้นดินพรุ จึงเป็นไฟที่ลุกลามลงไปได้ดิน ทำให้การควบคุมหรือดับไฟลำบาก ไฟจะคุกรุ่นกินเวลานับเดือนๆ ต้องรอจนกว่าจะมีฝนตกชุก น้ำท่วมผิวดินไฟจึงจะดับสนิท

การเดินทาง หากเดินทางโดยรถไฟจากกรุงเทพฯจะค่อนข้างสะดวกกว่า เพราะสถานีปลายทางอยู่ที่อำเภอสุโงโกลง หากมิได้นำรถมาเอง

สามารถใช้บริการรถรับจ้างจากตัวเมืองสุโขทัยได้โดยสะดวก

ทางรถยนต์จากอำเภอตากใบใช้เส้นทางตากใบ - สุโขทัย (ทางหลวงหมายเลข ๔๐๕๗) ประมาณ ๕ กิโลเมตร จะมีทางแยกเล็กๆ เข้าสู่ถนนชนวนันท์ เข้าไปประมาณ ๓ กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไปอีก ๒ กิโลเมตร มีป้ายบอกทางเข้าสู่ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธรเป็นระยะ สอบถามรายละเอียดที่ ตู้ปณ. ๓๗ อำเภอสุโขทัย นราธิวาส ๕๖๑๒๐

อำเภอสุโขทัย

น้ำตกถ้ำธาริน อยู่ที่ตำบลโต๊ะเต๊ะ ไม่ไกลจากตัวเมือง ไปตามทางหลวงหมายเลข ๔๐๕๖ ถึงโรงพยาบาลสุโขทัยแล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนนอีก ๖ กิโลเมตร ทางเข้าลาดยางตลอด อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติบูโด-สุโขทัย เป็นน้ำตกขนาดกลาง มีน้ำตลอดทั้งปี สภาพแวดล้อมร่มรื่นด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด

พันธุ์ไม้เด่นของที่นี่คือ ปาล์มบังสุริย ซึ่งเป็นไม้หายากพบในบริเวณป่าลึกที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑,๘๐๐ เมตร มีถิ่นกำเนิดในประเทศมาเลเซีย ลักษณะเป็นไม้ลำต้นเดี่ยวๆ แต่แตกก้านออกเป็นกอใหญ่ สูงท่วมหัว สามารถสูงได้ถึง ๓ เมตร ใบแผ่กว้างทรงสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด มีเส้นใบเรียงกันเป็นระเบียบสวยงาม ได้รับการยกย่องจากทั่วโลกว่าเป็นปาล์มที่สวยงามที่สุด ซึ่งจะพบในป่าแถบนี้เท่านั้น ชื่อ "ปาล์มบังสุริย" ตั้งโดยศาสตราจารย์ประชิด วามานนท์ ที่ปรึกษาโครงการสวนพระองค์ เมื่อครั้งท่านเดินทางมาสำรวจพื้นที่แถบนี้ ได้พบปาล์มชนิดนี้ปลูกอยู่ในหมู่บ้านมุสลิม ศาสตราจารย์ประชิดเห็นว่าใบของปาล์มชนิดนี้มีลักษณะคล้าย "บังสุริย" เครื่องสูงที่ใช้บังแดดในพิธีการแห่จึงนำมาตั้งเป็นชื่อปาล์มดังกล่าว ส่วนภาษาท้องถิ่นเรียกว่า บูกะฮ์แม่ แปลว่าตะขามภูเขา น่าจะมาจากส่วนช่อดอกที่คล้ายตัวตะขาม

อำเภอบาเจาะ

อุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด - สุโขทัย สมัยก่อนเทือกเขาบูโด-สุโขทัย เป็นส่วนหนึ่งของทิวเขาสันกาลาคีรีที่แบ่งเขตแดนไทย-มาเลเซีย เคยเป็นที่ซ่อนสมุขของผู้ก่อการร้าย จึงไม่ค่อยมีผู้ใดเข้ามาสัมผัสความมหัศจรรย์ของผืนป่าดงดิบแห่งนี้ เมื่อสถานการณ์คลี่คลายลง ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ กรมป่าไม้จึงจัดตั้งวนอุทยานน้ำตกบาโจ และกลายมาเป็นอุทยานแห่งชาติบูโด-สุโขทัย ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๒๔๔ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของนราธิวาส ยะลา และปัตตานี

เทือกเขาบูโดนี้จัดเป็นส่วนหนึ่งของป่าดิบร้อนแบบอินโด-มาลายัน ป่าดิบชื้นเขตร้อนซึ่งมีความชื้นสูงเพราะมีน้ำฝนตกตลอดปี และเป็นป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุด เมื่อเทียบกับป่าประเภทอื่นในพื้นที่เท่าๆ กัน

ป่าเขตร้อนนี้จะพบเฉพาะแนวเส้นศูนย์สูตร คือ พื้นที่ระหว่างเส้นทรอปิคออฟแคนเซอร์ที่ ๒๓ (๑/๒) องศาเหนือและใต้ ในประเทศไทยจะอยู่ในช่วงคอคอดกระจังหวัดระนองลงไป นักพฤกษศาสตร์แบ่งป่าเขตร้อนทั่วโลกออกเป็นสามเขตใหญ่ คือ ป่าเขตร้อนทวีปอเมริกา ป่าเขตร้อนแถบอินโด-มาลายัน และป่าเขตร้อนแถบทวีปแอฟริกา

พันธุ์ไม้เด่นของที่นี่คือ "ใบไม้สีทอง" หรือ "ย่านดาโอ๊ะ" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ พันธุ์ไม้ชนิดนี้ถูกค้นพบเป็นครั้งแรกในโลกที่ใบไม้สีทองเป็นไม้เลื้อยมีลักษณะใบคล้ายใบชงโคหรือใบเสี้ยว แต่มีขนาดใหญ่กว่ามาก บางใบใหญ่กว่าฝ่ามือเสียอีก มีขอบหยักเว้าเข้าทั้งที่โคนใบ และปลายใบ ลักษณะคล้ายวงรีสองอันอยู่ติดกัน ทุกส่วนของใบจะปกคลุมด้วยขนกำมะหยี่เนียนนุ่ม มีสีทองหรือสีทองแดงเหลือบรุ้งเป็นประกายงดงามยามต้องแสงอาทิตย์ สามารถมองเห็นได้จากระยะไกล หากขึ้นในที่ที่มีความชื้นสูงลักษณะของใบจะยิ่งนุ่มหนาตามไปด้วย เมื่อใบใหญ่เต็มที่ จึงเริ่มเปลี่ยนเป็นสีบรอนซ์เงิน หรือเขียว ในที่สุด ช่อดอกสีขาวของย่านดาโอ๊ะก็เหี่ยวตาไม่แพ้กัน ใกล้เคียงสำนักงานอุทยานฯ ก็มีอยู่ต้นหนึ่งให้ชื่นชม และยังมีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ หายาก มีราคาแพง

และกำลังจะสูญพันธุ์ คือ "หวายตะค้าทอง"

สัตว์ป่าหายากที่เคยพบในบริเวณนี้คือ แรด ชะนีมือดำ สมเสร็จ และ เสี่ยงผา และที่สำคัญ คือ ค่างแว่นถิ่นใต้ มีถิ่นอาศัยอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางตอนใต้ของพม่า ภาคใต้ของประเทศไทย ไปจนถึงมาเลเซียและ หมู่เกาะใกล้เคียง มักอาศัยอยู่ตามภูเขาสูงชันและป่าดงดิบ อยู่รวมกันเป็นฝูง ประมาณ 30-40 ตัว มีตัวผู้ที่แข็งแรงที่สุดเป็นจ่าฝูง ปกตินิสัยขี้อาย กลัวคน ไม่ก้าวร้าวดังเช่นลิง (นอกจากค่างแว่นถิ่นใต้แล้ว ในประเทศไทยยังพบค่าง อีกสามชนิด ได้แก่ ค่างดำ ค่างหงอก และค่างแว่นถิ่นเหนือ ในปัจจุบันค่าง ทั้งสี่ชนิดถูกจัดให้เป็นสัตว์เสี่ยงสูญพันธุ์ที่มีสถานภาพถูกคุกคาม)

ในอุทยานฯมีน้ำตกอยู่หลายแห่ง เช่น น้ำตกภูแว น้ำตกปาโจ และ น้ำตกปากอ แต่ที่รู้จักกันทั่วไป นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้สะดวก คือ "น้ำตกปาโจ" เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเป็นหน้าผาสูงกว้าง คำว่า "ปาโจ" เป็นภาษามลายู ท้องถิ่นมีความหมายว่า "น้ำตก" ที่น้ำตกปาโจนี้มีทางขึ้นไปสู่ต้นน้ำเป็นชั้นๆรวม ๔ ชั้น นับว่าเป็นน้ำตกที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดและสวยงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ แต่เนื่องจากสภาพป่าโดยรอบไม่สมบูรณ์นัก ในหน้าแล้งน้ำจึงค่อนข้างน้อย

นอกจากน้ำตกยังมีสถานที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่ ศาลาธารทัศน์ ซึ่ง เคยเป็นพลับพลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราว เสด็จประพาสจังหวัดนราธิวาส และยังมีก้อนหินสลักพระปรมาภิไธยตั้งอยู่ใน บริเวณน้ำตกปาโจด้วย ถัดท่องเที่ยวที่นี้ตลอดทั้งปี

การเดินทางอยู่ห่างจากตัวจังหวัดนราธิวาส ๒๖ กิโลเมตร ใช้ทางหลวง หมายเลข ๔๒ ไปยังอำเภอบาเจาะถึงบริเวณสี่แยกเข้าตัวอำเภอ ให้เลี้ยว เข้าไปตามถนนอีกประมาณ ๒ กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานฯ

มัสยิด ๓๐๐ ปี (มัสยิดวาดีอัลฮูเซ็น หรือ มัสยิดตะโลมะเนาะ) บ้าน ตะโลมะเนาะ ตำบลลูโบะสาวอ ห่างจากจังหวัดนราธิวาส เป็นระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๔๒ แล้วแยกที่บ้านบือราแง

นายวันฮูเซ็น อัส-ซานาวี ผู้อพยพมาจากบ้านสะนอยานยา จังหวัด

ปัตตานี เป็นผู้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ เริ่มแรกสร้างหลังคามุงใบลาน ต่อมา เปลี่ยนเป็นกระเบื้องดินเผา ลักษณะของมัสยิดมีความแตกต่างจากมัสยิดทั่วไป คือเป็นอาคาร ๒ หลังติดต่อกัน สร้างด้วยไม้ตะเคียนทั้งหลัง ลักษณะการ สร้างจะใช้ไม้สลักแทนตะปู รูปทรงของอาคารเป็นแบบไทยพื้นเมืองประยุกต์ เข้ากับศิลปะจีน และมลายูออกมาได้ลงตัว ส่วนเด่นที่สุดของอาคาร คือ เหนือหลังคาจะมีฐานมารองรับจั่วบนหลังคาอยู่ชั้นหนึ่ง ส่วนหออาซานซึ่งมี ลักษณะเป็นเก๋งจีน ก็ตั้งอยู่บนหลังคาส่วนหลัง ฝาเรือนใช้ไม้ทั้งแผ่นแล้ว เจาะหน้าต่าง ส่วนช่องลมแกะเป็นลวดลาย ใบไม้ ดอกไม้สลักลายจีน

ปัจจุบันมัสยิดนี้ยังใช้เป็นสถานประกอบศาสนกิจของชาวมุสลิม หากต้องการเข้าชมภายในต้องได้รับอนุญาตจากโต๊ะอิหม่ามประจำหมู่บ้าน โดยทั่วไปเข้าชมได้บริเวณภายนอกเท่านั้น นอกจากนั้นหมู่บ้านตะโลมะเนาะ ในอดีตยังเป็นแหล่งผลิตคัมภีร์อัลกุรอาน ที่เขียนด้วยมือ

ด้านข้างมัสยิดมีสุสานชาวมุสลิม ถ้าเป็นของผู้ชายหินที่ประดับอยู่ บนหลุมฝังศพจะมีลักษณะกลม ถ้าเป็นของผู้หญิงจะเป็นหินเพียงซีกเดียว

หลวงพ่อดงวัดเชิงเขา ตั้งอยู่ที่หมู่ ๔ บ้านเชิงเขา ตำบลปะลุกาสา เมาะ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางจังหวัดปัตตานีประมาณ ๑๓ กิโลเมตร มีทางแยกจากถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข ๔๒) เลี้ยวซ้ายที่บ้านต้นไทร ระยะทาง ๕.๕ กิโลเมตร หลวงพ่อดง อดีตเจ้าอาวาสและเกจิอาจารย์ชื่อดัง ของจังหวัดนราธิวาส มรณภาพเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๒ รวมอายุได้ ๙๐ ปี ภายหลังจากที่ท่านได้มรณภาพไปแล้ว ศพของท่านยังไม่เผาเบี้อย ประชาชนจึงได้เกิดความศรัทธาและนำศพของท่านไปบรรจุไว้ในโลงแก้ว เพื่อให้เป็นที่สักการบูชาของชาวบ้านและพุทธศาสนิกชนทั่วไป

อำเภอแว้ง

น้ำตกสิรินธร ลักษณะโดยทั่วไปไม่ใช่น้ำที่ตกมาจากผาสูง หากแต่เป็น ลักษณะธารที่ค่อยๆลาดไหลมาจากแนวป่าสูง มีแอ่งน้ำลานหิน นั่งพักผ่อนได้

ธารน้ำตกจะไหลไปรวมที่คลองอัยกาถึง มักจะมีคนท้องถิ่นเข้ามาเที่ยว สิ่งที่ควรชมนอกเหนือจากน้ำตก ก็คือ โครงการสำรวจและรวบรวมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับภาคใต้ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีการรวบรวมไว้กว่า ๒๐๐ ชนิด โดยจัดปลูกพรรณไม้ต่างๆไว้เป็นหมวดหมู่ตามสภาพธรรมชาติ และมีป้ายบอกชื่อ รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยติดไว้ให้ศึกษา มีความน่าสนใจทั้งในแง่พฤกษศาสตร์พื้นบ้านและการนำมาเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์เพื่อพัฒนาเป็นไม้ประดับและพืชเศรษฐกิจ ผู้สนใจเข้าชมได้ระหว่างเวลา ๘.๓๐-๑๖.๐๐ น.

การเดินทาง อยู่ห่างจากอำเภอแว้งไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๕๗ ประมาณ ๗ กิโลเมตร จากนั้นแยกเข้าไปตามถนนเพื่อความมั่นคงอีกประมาณ ๘ กิโลเมตร จากปากทางเข้าไปอีกประมาณ ๓๐๐ เมตร

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฮาลา-บาลา เป็นพื้นที่อนุรักษ์แห่งใหม่ของประเทศไทย ได้รับการประกาศจัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ อันเป็นแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย มีพื้นที่ประมาณ ๒๗๐,๗๒๕ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ที่หิวเขาสันกาลาคีรี ป่าฮาลาและป่าบาลาเป็นผืนป่าดงดิบที่ไม่ต่อเนื่องกันแต่ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเดียวกัน คือป่าฮาลาในเขตอำเภอเบตง จังหวัดยะลา และ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส แต่ส่วนที่เปิดให้ประชาชนเข้าไปศึกษาธรรมชาติได้ จะเป็นป่าบาลาเท่านั้น ป่าบาลามีพื้นที่ครอบคลุม อำเภอแว้ง และอำเภอสือริน จังหวัดนราธิวาส

มีการตัดถนนสายความมั่นคง(ทางหลวงหมายเลข ๔๐๖๒) ไปตามเทือกเขาสันกาลาคีรี ทำให้การเข้าถึงพื้นที่ง่ายขึ้น เริ่มจากบ้านนูกะตา อำเภอแว้ง ตัดผ่านป่าบาลาและไปสิ้นสุดที่ บ้านนูกะตาในอำเภอสือริน รวมระยะทาง ๑๘ กิโลเมตร สองข้างทางมีสภาพเป็นป่าดงดิบที่สมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย สำหรับการศึกษาธรรมชาติที่นี่เพียงขับรถไปตามถนนสายความมั่นคงก็จะได้ชมสิ่งพิเศษมากมาย เริ่มจากที่ทำการเขตฯเป็นต้นไป

ห่างจากสำนักงานมาประมาณ ๕ กิโลเมตร จะมีจุดชมสัตว์ บริเวณ

นี้จะมีต้นไม้ขึ้นอยู่มาก และสัตว์มักจะมาหากินลูกไทรเป็นอาหาร ตรงเข้ามาอีกประมาณ ๑๐ กิโลเมตร จะพบที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์ภูเขาทองซึ่งเป็นหน่วยย่อยของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนสายดังกล่าว จะเป็นทำเลที่สามารถเห็นทะเลหมอกอีกจุดหนึ่ง จากจุดนี้เดินเข้าไปประมาณ ๑๐๐ เมตร จะพบ ต้นสมพง(กระพง)ยักษ์ ขนาดเส้นรอบวง ๒๕ เมตร ความสูงของพุ่มพอง(ส่วนที่อยู่โคนต้นไม้เป็นปึกแผ่นออกไปรอบๆ ส่วนใหญ่มักจะเป็นไม้ใหญ่ที่อยู่ริมน้ำ เพราะจะช่วยในการพยุงลำต้น) สูงประมาณ ๔ เมตร ต้นสมพงเป็นไม้ที่ชอบขึ้นตามริมน้ำ เป็นไม้เนื้ออ่อนใช้ทำไม้จิ้มฟัน หรือไม้ขีด

สองข้างทางจะได้เห็นพันธุ์ไม้ต่างๆ ที่ไม่อาจหาชมได้ง่ายๆจากที่อื่นในเมืองไทย เช่น ต้นยวน ไม้ยืนต้นในวงศ์ถั่วที่สวยเด่นสะดุดตา เห็นได้แต่ไกลจากถนน ด้วยผิวเปลือกที่ขาวนวล และรูปร่างที่สูงชะลูด สามารถสูงได้ถึง ๖๕-๗๐ เมตร ถือว่ามีความสูงเป็นอันดับสามของโลก รองจากต้นเรดวูด และยูคาลิปตัส มักถูกตัดไปทำเฟอร์นิเจอร์ ต้นสยา ไม้ในวงศ์ยางซึ่งเป็นไม้เด่นของป่าฮาลา-บาลา จากจุดชมวิวจะเห็นเรือนยอดของต้นสยาขึ้นเบียดเสียดกัน ถ้าชุ่มสังเกตุดีๆอาจจะได้พบนกเงือก เพราะต้นสยาเอนที่เป็นแหล่งทำรังสำคัญของนกเงือก ต้นหัวร้อยรูหนาม เป็นหนึ่งในบรรดาพืชที่พบเป็นรายงานใหม่สำหรับประเทศไทย ฯลฯ

ยังมีสัตว์ป่าที่ทำให้ป่าแห่งนี้มีความสมดุลทางระบบนิเวศน์ได้ สัตว์ที่อาศัยอยู่ที่นี่หลายชนิดเป็นสัตว์ที่หายากในไทย เช่น ชะนีตัวใหญ่/หรือ เขียว มีสีดำตลอดตัวและมีขนาดใหญ่กว่าชะนีธรรมดาเกือบเท่าตัว ชะนีมือดำซึ่งปกติจะพบเฉพาะในป่าบนเกาะสุมาตรา บอร์เนียว และปาปัวนิวกินีเหนือของมาเลเซียถึงทางใต้ของไทยเท่านั้น บางครั้งอาจจะโชคดีได้พบเจ้าสองตัวนี้เกาะอยู่บนยอดกิ่งไม้ นอกจากนั้นยังมี กบทูต ซึ่งเป็นกบขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ความยาวจากปลายปากถึงกัน ประมาณ ๑ ฟุต น้ำหนักกว่า ๕ กิโลกรัม มีถิ่นอาศัยอยู่บริเวณป่าต้นน้ำบนภูเขาสูง และจากการสำรวจพบสัตว์ป่าสงวน ๔ ชนิด คือ เสี่ยงผา สมเสร็จ แมวลายหินอ่อน และ กระซู่

นกเงือกซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของป่า และเป็นนกหายากชนิดหนึ่ง แต่ในป่านี้นพบถึง ๔ ใน ๑๒ ชนิดของนกเงือกที่พบในไทย ได้แก่ นกเงือกปากย่น นกเงือกชนหิน(เป็นนกเงือกชนิดเดียวที่มีโหนกแข็งทึบ ชาวบ้านในอินโดนีเซียจึงล่านกชนหินเพื่อเอาโหนกไปแกะสลักอย่างางช้าง) นกแก๊ก นกกกก นกเงือกหัวหงอก นกเงือกปากดำ นกเงือกหัวแรด นกเงือกดำ นกเงือกกรมช้าง

ผู้ที่มีความประสงค์เข้าพื้นที่เพื่อศึกษาธรรมชาติ ต้องทำหนังสือแจ้งความประสงค์มาล่วงหน้าให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา ตู้ ปณ. ๓ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ๙๖๑๒๐ หรือฝ่ายกิจการเขตรักษาพันธุ์ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ

สิ่งอำนวยความสะดวก ด้วยพื้นที่เขตรักษาพันธุ์เป็นพื้นที่ป่าบางจึงไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปพักแรม

การเดินทาง เหมารถสองแถวได้ที่ตลาดอำเภอแว้ง หรือสถานีรถไฟสุไหงโกทิง

ฤดูกาลที่เหมาะสมแก่การไปศึกษาธรรมชาติที่นี่คือตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนกันยายน ซึ่งจะมีฝนตกลงมาไม่มากเกินไปนัก

เทศกาลและงานประเพณี

งานของดีเมืองนรา เป็นงานที่รวบรวมสิ่งที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดนราธิวาส เช่น งานแสดงผลผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพพิเศษ งานวันกระจุต งานประชันเสียงนกเขาขาว งานวันลองกอง และงานแข่งเรือกอลและหน้าพระที่นั่ง กำหนดจัดงานประมาณเดือนกันยายนของทุกปี

- การแข่งเรือกอลและ-เรือยาวหน้าพระที่นั่ง โดยจัดให้มีการแข่งเรือกอลและขึ้นในลำน้ำบางนรา บริเวณตรงข้ามกับศาลาประชาคม การแข่งเรือนี้จัดเป็นเทศกาลประจำปีในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระราชวงศ์เสด็จแปรพระราชฐาน

มาประทับที่พระตำหนักทักษิณราชินิเวศน์

- งานกระจุต เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งของจังหวัดนราธิวาส ที่จัดขึ้นในช่วงใกล้เคียงกับการแข่งเรือกอลและ-เรือยาวหน้าพระที่นั่งบริเวณศาลาประชาคม เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์จากกระจุตอันเป็นงานหนึ่งของโครงการศิลปาชีพในจังหวัดนราธิวาส เช่น จากหมู่บ้านทอน และบ้านพิกุลทอง เป็นต้น กิจกรรมในงานประกอบด้วยการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับการผลิตตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ คือต้นกระจุตอันเป็นวัชพืชในเขตป่าพรุ หรือที่ลุ่มน้ำขังของจังหวัดนราธิวาส ไปจนถึงการนำไปสานเป็นเสื้อลวดลายสวยงามต่างๆ และดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่งดงามแปลกตา อาทิ หมวก กระเป๋าถือ ที่ใส่จดหมาย ผาซี เป้ไฟ นอกจากนี้ยังมี การจัดประกวดและการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์กระจุตอีกด้วย

งานสมโภชเจ้าแม่โต๊ะโมะ เป็นเทศกาลสำคัญของอำเภอสุไหงโกทิง ประกอบด้วยขบวนแห่เจ้าแม่ รัตนูปษชาติ ขบวนเชิดสิงโต และมังกร การเข้าทรงแสดงอภินิหาร กำหนดจัดงานประมาณวันที่ ๒๓ เดือน ๓ ของจีน ประจำปี สำหรับภาคมหกรรมมีการแสดงอุปรากรจีน (งิ้ว) และการออกร้านจำหน่ายสินค้าต่างๆ

สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

ลองกอง เป็นผลไม้ที่ขึ้นชื่อที่สุดของจังหวัดนราธิวาส พันธุ์ที่มีชื่อ คือ ลองกองบ้านซีโป อำเภอระแงะ เป็นพันธุ์ไม้ชนิดเดียวกับลางสาด มีเปลือกหนาและไม่มียางเหมือนลางสาด มีเนื้อน้อยกว่า แต่มีรสหวานกว่า อีกพันธุ์หนึ่งที่รสชาติดี คือ ลองกองตันหยงมัส ซึ่งเป็นลองกองซีโปที่นำมาปลูกที่บ้านตันหยงมัส ลองกองจะออกผลประมาณกลางเดือนสิงหาคม-กันยายน

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์จากกระจุตและใบปาหนัน เรือกอลและจำลอง และผลิตภัณฑ์เซรามิค

ผ้าบาติก คำว่า บาติก เป็นภาษาชวา ใช้เรียกผ้าย้อมสีชนิดหนึ่งที่รวม

เอาศิลปทางด้านฝีมือ และเทคนิคการย้อมสีเข้าด้วยกัน จากหลักฐานทางโบราณคดีพบว่ามีการทำผ้าบาติกมาใช้นานมาประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว

การทำผ้าเป็นศิลปหัตถกรรมที่น่าสนใจ หลักการทำผ้าบาติกอาศัยเทคนิคง่ายๆ คือ "การย้อมสีด้วยเทียน" โดยใช้ "วันดิง" เป็นเครื่องมือที่จุ่มเทียนไขเหลวเพื่อวาดลวดลายลงบนผืนผ้าก่อนลงสีในส่วนที่ต้องการให้ติดสีที่ย้อม เมื่อนำไปย้อมสีสีก็จะติดเฉพาะส่วนที่ไม่ลงเทียนไว้และจะติดซึมไปตามรอยแตกของเทียนเกิดลวดลายสวยงามแปลกตาอันเป็นสัญลักษณ์ของผ้า

ปัจจุบันการทำผ้านิยมใช้วิธีพิมพ์ลายผ้ามากกว่าวิธีเขียนลายด้วยมือเพราะเร็วและสะดวกกว่า ผ้าบาติกนั้นนอกจากส่งขายตามเมืองท่องเที่ยวใหญ่ๆ ในไทยแล้ว ยังส่งออกไปขายในมาเลเซียด้วย

ปลากระเทียม เป็นปลาเค็มแห้งที่มีเนื้อนุ่ม รสชาติอร่อยที่สุดและแพงที่สุดในประเทศไทย ได้รับการยกย่อง และความนิยมจากนักชิมทั่วไป ผลิตภัณฑ์ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ

ขอบคุณแหล่งข้อมูล :

- สมาวชนธรรมจังหวัดนราธิวาส
- สำนักพิมพ์สารคดี

ข้อมูลรายละเอียดที่ระบุในเอกสารนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้
สงวนลิขสิทธิ์ หากนำไปจัดพิมพ์เพื่อการจำหน่าย

จัดทำโดย

งานพัฒนาข่าวสาร
กองบริการท่องเที่ยว
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำนักงานภาคใต้เขต ๓

๑๐๒/๓ ถนนนราธิวาส-ตากใบ ตำบลกะลุวอเหนือ

อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ๙๖๑๒๐

โทร (๐๗๓) ๕๑๖๑๔๔ โทรสาร (๐๗๓) ๕๑๖๑๔๔

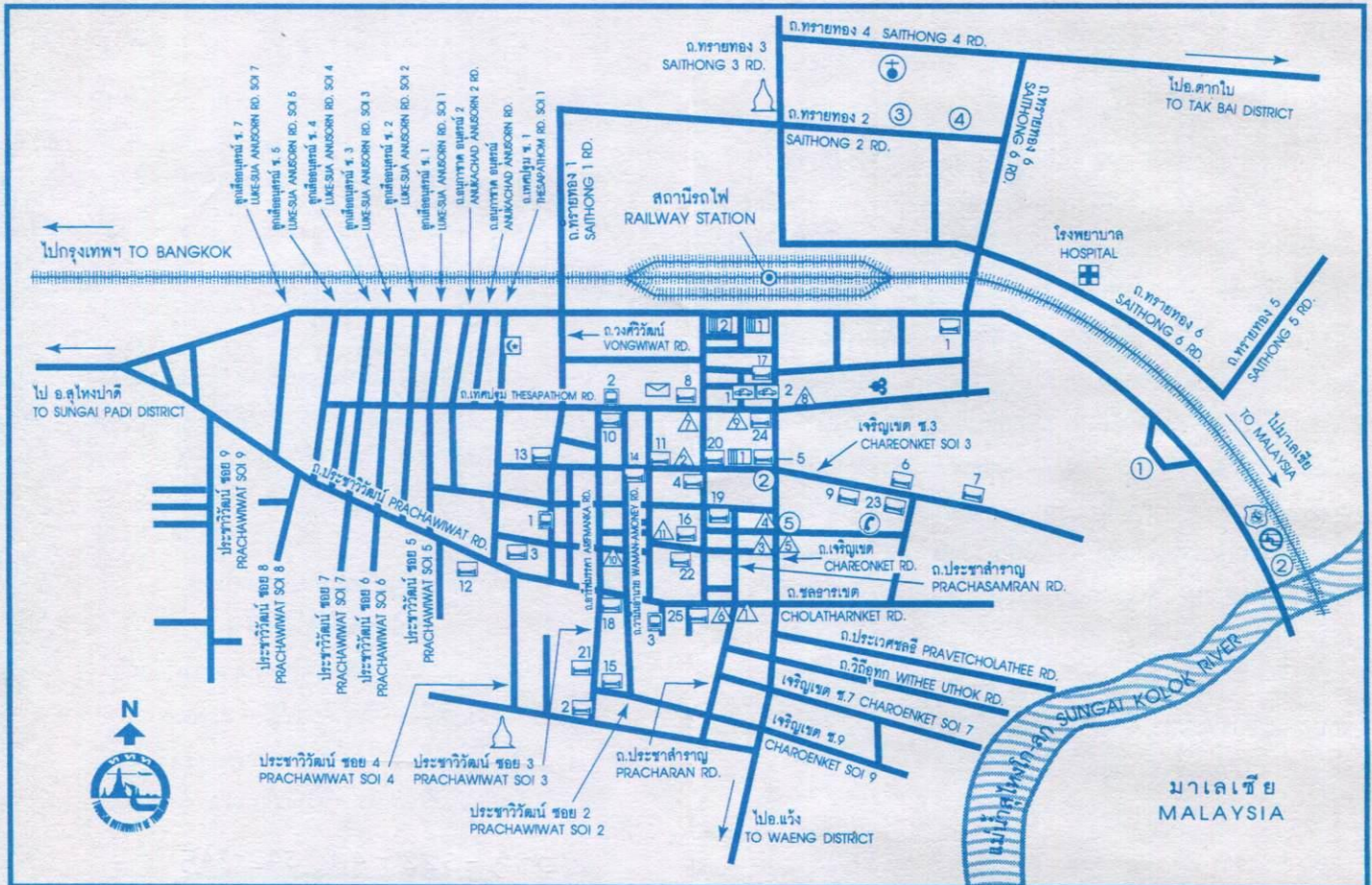
พื้นที่ความรับผิดชอบ: นราธิวาส ยะลา ปัตตานี

๐๙๓-522-411, 542-345

ใช้บริการปรึกษาเที่ยวที่มีใบอนุญาต
ท่านจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

ช่วยใส่ใจสิ่งแวดล้อม และเคารพวิถีไทย

แผนที่สี่เหลี่ยม-ก-ล SUNGAI KOLOK MUNICIPALITY MAP

SYMBOLS

- ศูนย์บริการข่าวสารการท่องเที่ยว
SUNGAI KOLOK TOURIST INFORMATION
- ตำรวจท่องเที่ยว
TOURIST POLICE
- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
POST OFFICE
- สำนักงานบริการโทรศัพท์
TELEPHONE OFFICE

GOVERNMENT OFFICE

- ① ด่านศุลกากร
SUNGAI KOLOK CUSTOMS OFFICE
- ② ด่านตรวจคนเข้าเมือง
SUNGAI KOLOK IMMIGRATION OFFICE
- ③ ที่ว่าการอำเภอสิงหนคร
SUNGAI KOLOK DISTRICT OFFICE
- ④ เทศบาลอำเภอสิงหนคร
SUNGAI KOLOK MUNICIPALITY
- ⑤ สถานีตำรวจ
POLICE STATION

HOTEL

- 1 เกนดิง
- 2 แกรนด์การ์เด็น
- 3 อินเตอร์ทาวเวอร์
- 4 ซิตี
- 5 เมอริส
- 6 มาริน่า
- 7 ปาร์คสัน
- 8 พลาซ่า
- 9 อารารีเจนท์
- 10 วาเลนไทน์
- 11 เวนิสพาลัส
- 12 อัมรินทร์
- 13 บังกลาโล โก-ล
- 14 ซาวาย
- 15 แมรี่
- 16 มายเฮาส์
- 17 ซาวอย
- 18 สดลล่า
- 19 ทักซิโวน 2
- 20 อานี
- 21 ริเวียล่า
- 22 ไทยเอก
- 23 อีสเพรส
- 23 ไทยเลีย
- 23 ไพรินท์

BANK

- ① ธนาคารไทย จำกัด (มหาชน)
- ② ธนาคารไทย จำกัด (มหาชน)
- ③ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
- ④ ธนาคารไทย จำกัด (มหาชน)
- ⑤ ธนาคารไทย จำกัด (มหาชน)
- ⑥ ธนาคารหลวง จำกัด (มหาชน)
- ⑦ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- ⑧ ธนาคารพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
- ⑨ ธนาคาร
- ⑩ ธนาคารกรุง จำกัด (มหาชน)

TRAVEL AGENT

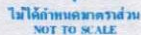
- ① หจก.พันธุวิภา
- ② รถตู้ไปหาดใหญ่
- ③ รถตู้ไปนราธิวาส
- ④ 1 รถแท็กซี่ไป บัตตานี
- ⑤ 2 รถแท็กซี่ไป ยะลา

BUS STATION

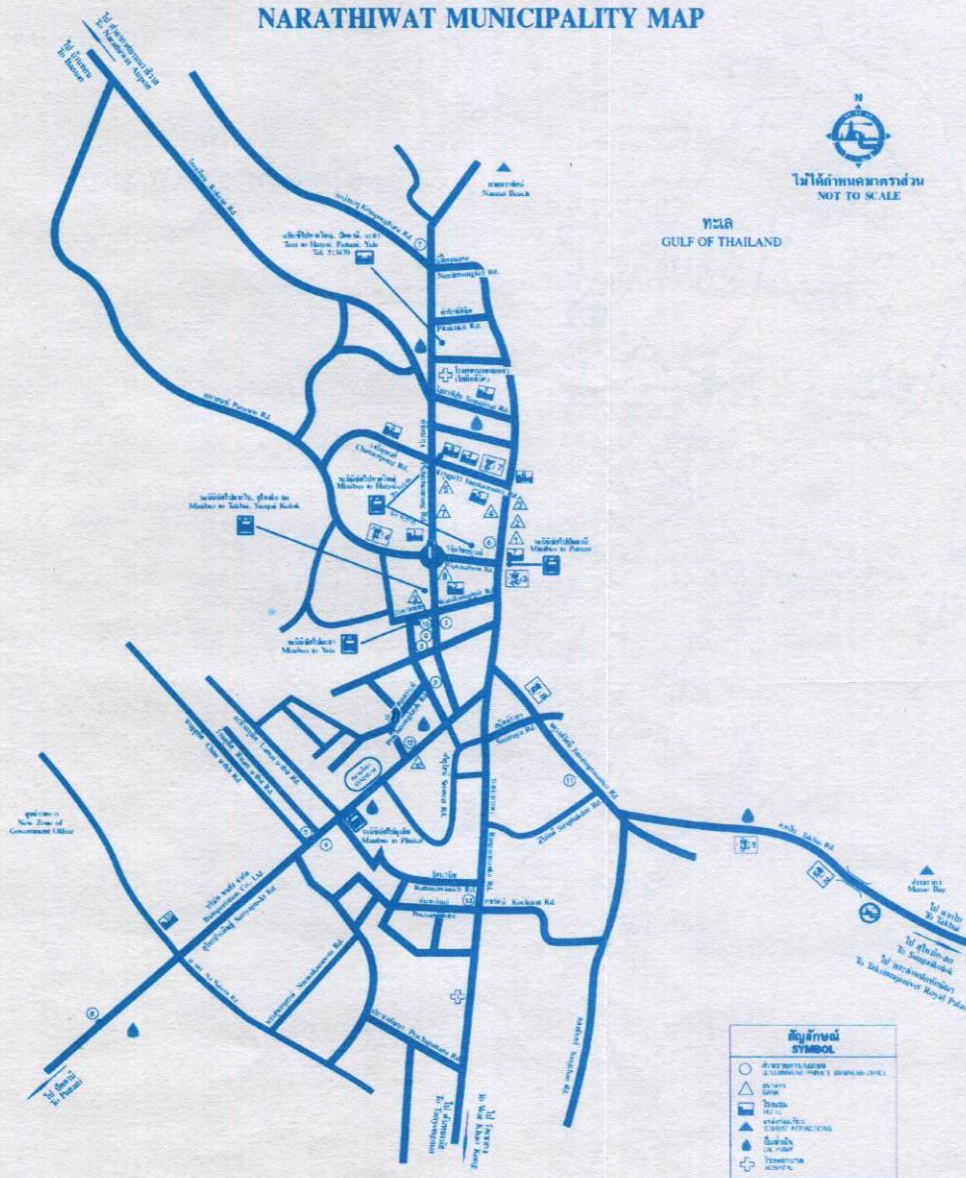
- ① รถบัสไปกรุงเทพฯ
- ② รถบัสไป หาดใหญ่
- ③ รถบัสไป นราธิวาส

แผนที่เมืองนราธิวาส
NARATHIWAT MUNICIPALITY MAP

ทะเล
GULF OF THAILAND

GOVERNMENT OFFICE

- ๑) ศาลากลางจังหวัด
- ๒) ที่ว่าการอำเภอเมือง
- ๓) สำนักงานเทศบาลเมือง
- ๔) สถานีตำรวจ ๑๙
- ๕) บริษัท ขนส่ง จำกัด
- ๖) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
- ๗) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
- ๘) การประชาสัมพันธ์
- ๙) ที่ทำการไปรษณีย์ภูมิภาค
- ๑๐) สำนักงานverkehrshof
- ๑๑) สถานีดับเพลิง ๑๙
- ๑๒) สถานีตำรวจทางหลวง

HOTEL

- 1. รอยย่นบนใบเสมา นว เอ็ดดิส
- 2. สันนาบง
- 3. แม่จันทา
- 4. เวียง
- 5. บานนา
- 6. คณย์
- 7. นวเอ็ดดิส
- 8. เขาวงกต
- 9. ทิววรรณโณทัย
- 10. เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์

RESTAURANT

- ๕.1 วินาที
 ๕.2 มหะการทอง
 ๕.3 ไบรณ
 ๕.4 ดิฉัน
 ๕.5 ใจใจนกอ

BANK

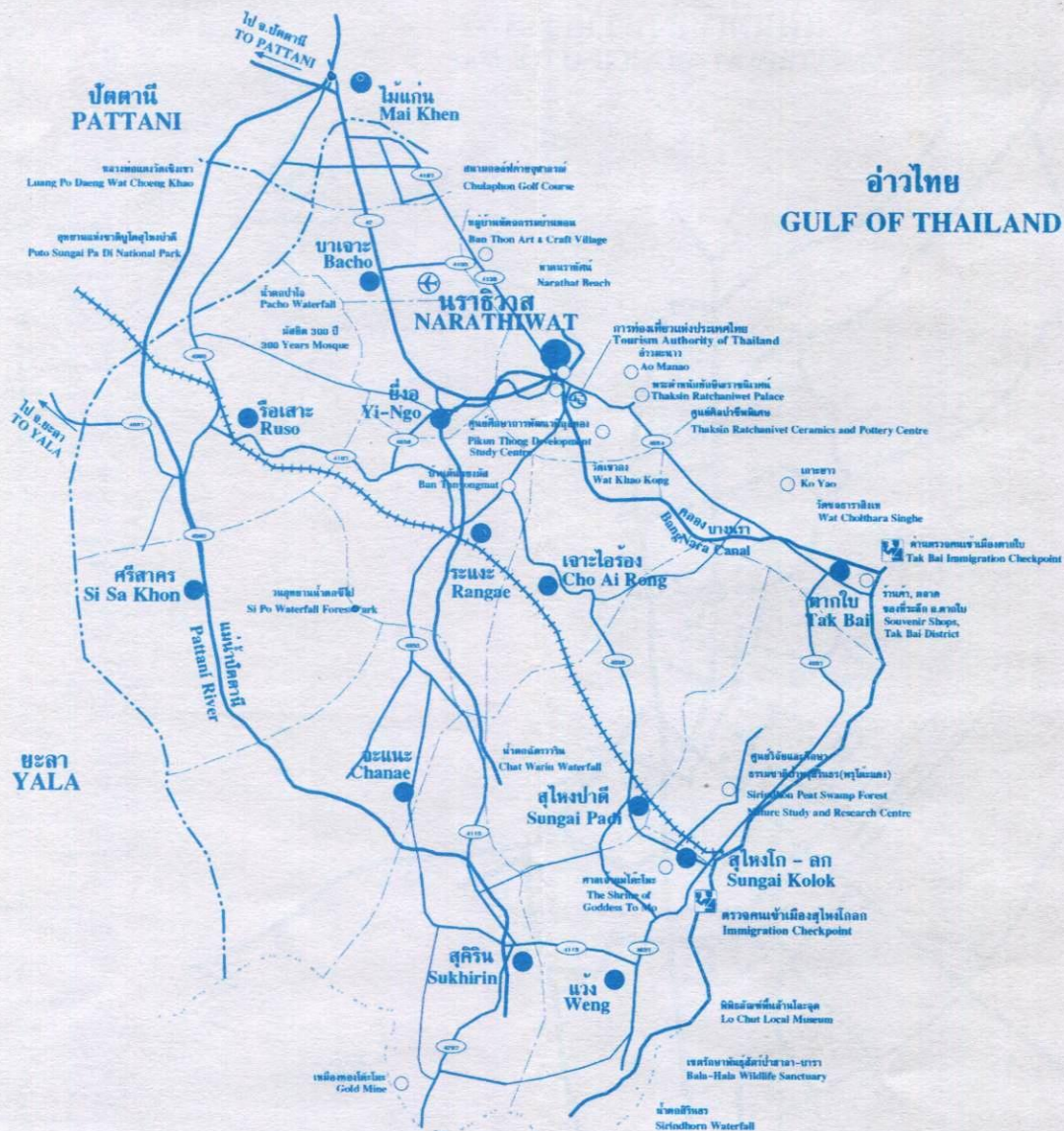
- [illegible]

HOSPITAL

- + นรชาติ
- + โทกเคียว

จังหวัดนราธิวาส NARATHIWAT

ไม่ได้กำหนดมาตราส่วน
NOT TO SCALE

มาเลเซีย
MALAYSIA

โยธนาติก อ.สุโขทัย โท. ๖๑๘๒๔๗

ศูนย์หัตถกรรมพื้นเมืองภาคใต้ ๖๘/๓ ถ.วราคาม
พิพิธ อ.เมือง โท. ๕๒๒๓๔๔ จำหน่ายผ้าบาติก
ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเส้นใย อาหารของฝาก

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านรอยพัฒนา หมู่ ๒
ต.ต้นยางมัส อ.ระแงะ โท. ๖๗๑๒๔๐ จำหน่าย
ส้มแขกแก้ว

หมายเลขโทรศัพท์สำคัญ (รหัสทางไกล ๐๗๓)

ศาลากลางจังหวัด	โทร. ๕๑๑๐๒๔, ๕๑๑๔๕๐
ที่ว่าการอำเภอเมือง	โทร. ๕๑๑๐๑๒
สถานีตำรวจภูธร	โทร. ๑๙๑, ๕๑๑๒๓๖
สำนักงานเทศบาลเมือง	โทร. ๕๑๑๐๔๘, ๕๑๓๓๓๐, ๕๑๒๔๓๑
ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข	โทร. ๕๑๑๐๔๓
สำนักงานบริการโทรศัพท์	โทร. ๕๑๒๐๐๐
โรงพยาบาลเมืองนราธิวาส	โทร. ๕๑๓๔๘๐

จัดทำโดย

งานพัฒนาข่าวสาร
กองบริการท่องเที่ยว
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต ๓

๑๐๒/๓ ถ.นราธิวาส-ตากใบ ต.กะลุวอเหนือ
อ.เมือง จ.นราธิวาส ๙๖๑๒๐
โทร. (๐๗๓) ๕๑๖๑๔๔ โทรสาร (๐๗๓) ๕๑๖๑๔๔
พื้นที่ความรับผิดชอบ: นราธิวาส ยะลา ปัตตานี

มีนาคม ๒๕๔๓

ข้อมูลรายละเอียดในเอกสารนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้
สงวนลิขสิทธิ์ หากนำไปจัดพิมพ์เพื่อการจำหน่าย

จัดทำโดย

งานพัฒนาข่าวสาร
กองบริการท่องเที่ยว
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ให้บริการบริษัทนำเที่ยวที่มีใบอนุญาต
ท่านจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

ฟังข้อมูลท่องเที่ยวทางโทรศัพท์
รับข้อมูลท่องเที่ยวทางโทรสาร

๒๕๑-๐๔๒๒

(บริการ ๒๔ ชั่วโมง)

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) : info1@tat.or.th

สิ่งอำนวยความสะดวกในจังหวัดนราธิวาส

(ราคาห้องพักในเอกสารนี้เปลี่ยนแปลงได้
โปรดสอบถามจากโรงแรมก่อน)

สถานที่พัก (รหัสทางไกล ๐๗๓)

อำเภอเมือง

คาร์เธย์ ๒๗๕ ถ. ภูผากวักดี โทร. ๕๑๑๐๑๔
จำนวน ๑๕ ห้อง ราคา ๑๓๐-๒๐๐ บาท

เจ้าพระยารีสอร์ท ๕๔ ถ.สุริยประดิษฐ์
โทร. ๕๑๓๔๖๗-๘, ๕๑๑๑๒๖ จำนวน ๑๖ ห้อง
ราคา ๒๘๐-๔๐๐ บาท

ต้นหยง ๑๖/๑ ถ.โสภณพิสัย โทร.
๕๑๑๘๓๑, ๕๑๑๔๗๗-๘ โทรสาร ๕๑๑๘๓๔
จำนวน ๘๔ ห้อง ราคา ๖๙๕-๑,๑๘๕ บาท

ทิพวรรณ ๓๖/๑๖ ถ.โสภณพิสัย โทร.
๕๑๑๘๗๒ จำนวน ๒๖ ห้อง ราคา ๒๐๐-๔๕๐
บาท

บ้านบุหร่ง ริเวอร์ไซด์ ๓๙๔ ถ.ภูผากวักดี
โทร. ๕๑๑๐๒๗ จำนวน ๓ ห้อง ราคา ๓๐๐-๔๐๐
บาท

ปาทัน รีสอร์ท ถ.นราธิวาส-ตากใบ โทร.
๕๑๔๗๔๔ จำนวน ๔๐ ห้อง ราคา ๓๐๐-๕๐๐ บาท

แปซิฟิก ๔๑/๑-๒ ถ.วราคามพิพิธ โทร.
๕๑๑๐๗๖, ๕๑๑๒๕๕ จำนวน ๓๐ ห้อง ราคา
๓๕๐-๔๕๐ บาท

เขยวราช ๑๓๑ ถ.พิชิตบำรุง โทร. ๕๑๑๑๔๘
จำนวน ๔๐ ห้อง ราคา ๑๖๐-๓๖๐ บาท

รอยัลรีเนซันส นราธิวาส ๒๒๘ ถ.พิชิตบำรุง
ต.นางนาค โทร. ๕๑๕๐๔๑-๕๐ E-mail:
ppn@dusit.com จำนวน ๑๑๗ ห้อง ราคา

๑,๘๘๓-๒๑,๑๘๖ บาท

เร็กซ์ ๖/๑-๒ ถ.จรัญนรา โทร. ๕๑๑๑๓๔, ๕๑๑๑๔๐ จำนวน ๓๘ ห้อง ราคา ๒๐๐-๔๐๐ บาท

อ่าวมะนาวรีสอร์ท ๑๗๑/๒ ต.กะลองเหนือ โทร. ๕๑๓๖๔๐ จำนวน ๒๘ ห้อง ราคา ๒๕๐-๔๐๐ บาท

อำเภอสุโขทัย

เกนดิง ๒๕๐ ถ.เอเชีย ๑๘ โทร. ๖๑๓๒๓๑-๔๐ จำนวน ๒๓๑ ห้อง ราคา ๔๕๐-๑,๓๕๐ บาท

แกรนด์การ์เด้น ๖๖ ซ. ๓ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๖๑๓๖๐๐-๕, ๖๑๓๕๐๑-๔ จำนวน ๑๑๘ ห้อง ราคา ๕๓๐-๑,๗๘๕ บาท

กรงทองเฮาส์ ๑๔๓ ถ.วิสุทธิ โทร. ๖๑๑๕๑๑ จำนวน ๒๓๓ ห้อง ราคา ๒๐๐-๓๐๐ บาท

คำอิน ๔๘ ถ.สุรวงศ์ โทร. ๖๑๑๑๘๗ จำนวน ๑๙ ห้อง ราคา ๒๐๐-๒๕๐ บาท

โซนน เฮาส์ ๔๓/๕-๖ ซ.พุทธ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๔๒๑ จำนวน ๒๐ ห้อง ราคา ๑๕๐-๒๕๐ บาท

ชาวย ๘/๒ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๐๕๓ จำนวน ๒๗ ห้อง ราคา ๑๓๐ บาท

ทักษิณ ๑ ๓๐ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๖๑๑๐๑๐, ๖๑๑๐๘๓ จำนวน ๓๒ ห้อง ราคา ๑๓๐-๒๐๐ บาท

ทักษิณ ๒ ๔ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๖๑๑๐๘๘ จำนวน ๕๑ ห้อง ราคา ๑๘๐-๔๕๐ บาท

ไทยแหลมทอง ๑๙๓/๘ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๖๑๑๐๙๔, ๖๑๒๓๘๗ จำนวน ๓๔ ห้อง ราคา ๒๐๐-๓๐๐ บาท

ไทยเอก ๔๓ ถ.วงศ์วิทย์ โทร. ๖๑๑๐๕๒, ๖๑๑๑๓๖ จำนวน ๓๗ ห้อง ราคา ๒๒๐-๓๒๐ บาท

ธานี ๔/๑ ถ.ชื่นมรรคา โทร. ๖๑๑๒๔๑ จำนวน ๕๒ ห้อง ราคา ๑๓๐-๒๒๐ บาท

ธาราริเจนท์ ๔๕ ซ.พุทธ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๘๐๑-๒ โทรสาร ๖๑๓๓๘๕ จำนวน ๑๑๙ ห้อง

ราคา ๓๕๐-๔๕๐ บาท

น้ำไทย ๒ ๙๓-๙๕ ซ.พุทธ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๑๖๓ จำนวน ๓๗ ห้อง ราคา ๑๒๐-๒๕๐ บาท

ปาร์คสัน ๓๐๑ ซ. ๓ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๒๗๘๙-๙๐ โทรสาร ๖๑๒๗๕๕ จำนวน ๔๐ ห้อง ราคา ๓๗๐-๔๒๐ บาท

พลาซ่า ๒ ถ.เทศบาล (ข้างที่ทำการไปรษณีย์) โทร. ๖๑๑๐๓๕, ๖๑๑๘๗๕-๖, ๖๑๓๔๐๔-๕ จำนวน ๙๔ ห้อง ราคา ๓๐๐-๔๐๐ บาท

พิมาน ๗๖/๔ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๔๖๔ จำนวน ๑๒ ห้อง ราคา ๑๕๐-๒๐๐ บาท

มายเฮาส์ ๙๘/๓๔ ถ.สุโขทัย โทร. ๖๑๑๐๖๙, ๖๑๓๕๖๙ จำนวน ๒๔ ห้อง ราคา ๒๐๐-๒๒๐ บาท

มารีน่า ๑๗๓ ซ.พุทธ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๓๘๘๒ โทรสาร ๖๑๓๓๘๕ จำนวน ๑๗๖ ห้อง ราคา ๖๐๐-๑,๖๐๐ บาท

มาดี ๑๙/๔ ถ.ชื่นมรรคา โทร. ๖๑๑๑๒๒ จำนวน ๒๗ ห้อง ราคา ๑๓๐-๒๐๐ บาท

เมอลิน ๖๘ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๐๐๓, ๖๑๑๔๓๑, ๖๑๘๐๐๐, ๖๑๑๕๖๖ โทรสาร ๖๑๘๑๒๓ จำนวน ๙๖ ห้อง ราคา ๓๕๐-๔๘๐ บาท

แมร์รี่ ๑๔๓/๑ ถ.อารีพมรรคา โทร. ๖๑๑๓๙๑ จำนวน ๑๒ ห้อง ราคา ๑๒๐ บาท

ลี ๑๐๒/๑-๓ ถ.อารีพมรรคา โทร. ๖๑๑๐๓๖ จำนวน ๑๑ ห้อง ราคา ๓๐๐ บาท

วาลีนไทร์ ๒/๑ ถ.วามันอำนวย โทร. ๖๑๑๒๒๙ จำนวน ๓๐ ห้อง ราคา ๑๘๐-๒๕๐ บาท

เวนิส พาเลส ๒๒ ถ.ชื่นมรรคา โทร. ๖๑๑๒๐๐, ๖๑๓๗๐๐-๙ โทรสาร ๖๑๒๔๘๑ จำนวน ๑๓๒ ห้อง ราคา ๓๖๕-๔๔๕ บาท

อมรินทร์ ๒๕๙/๖ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๖๑๑๑๐๘ จำนวน ๓๔ ห้อง ราคา ๒๐๐-๓๐๐ บาท

อินเตอร์ทาวเวอร์ ๑๖๐-๑๖๖ ถ.ประชาวิวัฒน์

โทร. ๖๑๒๗๐๐-๔ จำนวน ๘๐ ห้อง ราคา ๓๕๐-๔๕๐ บาท

อิมเพรส ๒๘-๓๐ ถ.เจริญเขต ซ.๓ โทร. ๖๑๒๖๔๗-๘ จำนวน ๒๙ ห้อง ราคา ๒๐๐-๒๘๐ บาท

เอเชีย ๑๘ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๙๐๑ จำนวน ๒๐ ห้อง ราคา ๒๐๐-๓๐๐ บาท

อำเภอตากใบ

ตาบาพลาซ่า ๗/๒๐ ถ.ตากใบ-ตาบา ต.เจ๊ะเห โทร. ๕๕๑๒๓๓-๔ จำนวน ๕๐ ห้อง ราคา ๓๕๐-๔๕๐ บาท

ตากใบลาภูนิสอร์ท ๓๑๑/๒ หมู่ ๗ ต.เจ๊ะเห โทร. ๕๕๑๒๗๘ จำนวน ๑๔ ห้อง ราคา ๕๐๐-๖๐๐ บาท

มัสยาริสอร์ท หมู่ ๑ ถ.ตาบาเมืองใหม่ ต.เจ๊ะเห โทร. ๕๕๑๑๒๕ จำนวน ๒๘ ห้อง ราคา ๑๕๐-๓๐๐ บาท

ร้านอาหาร (รหัสทางไกล ๐๗๓)

อำเภอเมือง

ข้าวหน้าเป็ด (คุณบุญเลิศ) ๔๓๐/๑ ถ.ภูมิกิติ โทร. ๕๑๓๔๔๓, ๕๒๒๓๘๕ เปิด ๐๗.๐๐-๑๕.๐๐ น.

โจโจ เบเกอร์รี่ ๑/๒๗ ถ.จตุรงค์รัศมี โทร. ๕๑๒๑๘๐ เปิด ๐๖.๐๐-๒๔.๐๐ น. (อาหารไทย)

บางนรา ๖๑/๗ ถ.นราธิวาส-ตากใบ โทร. ๕๑๓๑๐๘ เปิด ๑๐.๓๐-๒๑.๐๐ น. (อาหารไทย)

มังกรทอง ๔๓๓ ถ.ภูมิกิติ โทร. ๕๑๑๘๓๕ เปิด ๑๑.๐๐-๒๒.๓๐ น. (อาหารไทย)

ริมน์ ๔๕/๖ ถ.นราธิวาส-ตากใบ โทร. ๕๑๑๕๕๙ เปิด ๑๐.๐๐-๒๒.๐๐ น. (อาหารไทย)

อำเภอตากใบ

นัดพบของ ๑๖๒ ถ.นราธิวาส-ตากใบ โทร. ๕๕๑๑๔๑ เปิด ๑๑.๐๐-๒๐.๐๐ น. (อาหารไทย)

อำเภอสุโขทัย

เงาจันทร์ ๒๖๓ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๖๑๓๗๘๕ เปิด ๑๑.๐๐-๒๔.๐๐ น. (อาหารไทย)

โจโจ เบเกอร์รี่ ๒๓๓ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๖๑๒๐๙๒ เปิด ๐๖.๓๐-๒๒.๐๐ น. (อาหารไทย)

บั๊กมัย ๒๑/๑๒ ซ.พุทธ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๑๑๒๙, ๖๑๒๐๓๐ อาหารไทย-จีน เปิด ๑๑.๐๐-๒๑.๐๐ น.

บะกุดเต ๔๖/๒๒ ซ. ๓ ถ.ประชาวิวัฒน์ ใกล้โรงแรมแกรนด์การ์เด้น โทร. ๖๑๑๐๓๖ เปิด ๘.๐๐-๑๓.๐๐ น. (อาหารจีน)

มรกตคาเฟ่ ๙๗ ถ.ประชาวิวัฒน์ ซ.๓ เปิด ๑๙.๐๐-๐๒.๐๐ น. (อาหารตามสั่ง)

รสสยาม ๒-๔ ถ.ชื่นมรรคา โทร. ๖๑๑๓๖๐ เปิด ๑๐.๐๐-๒๑.๐๐ น. (อาหารไทย-จีน)

รวมลี ๗๓ ซ.พุทธ ถ.เจริญเขต โทร. ๖๑๒๘๖๘ เปิด ๑๐.๐๐-๒๒.๓๐ น. (อาหารอิสลาม)

ร่มไทร สาขา ๑ ๓๓/๑๙ ถ.ทรายทอง ๒ โทร. ๖๑๓๘๑๔ เปิด ๑๑.๐๐-๐๕.๐๐ น. (อาหารไทย)

ร่มไทร สาขา ๒ ถ.ประชาวิวัฒน์ โทร. ๕๒๐๑๑๘ เปิด ๑๑.๐๐-๐๓.๐๐ น. (อาหารไทย)

ลีลัม ๑ ถ.วรคามินทร์ โทร. ๖๑๔๓๔๕ เปิด ๑๑.๐๐-๐๒.๐๐ น. (อาหารไทย)

หมากแดง ๘๔ ถ.วงศ์วิวัฒน์ โทร. ๖๑๑๒๑๘ เปิด ๐๙.๐๐-๒๒.๐๐ น. (อาหารไทย)

อับราฮิม ๓๓๖ ถ.บุษยพันธ์ โทร. ๖๑๑๖๘๖ เปิด ๐๗.๐๐-๑๐.๐๐ น. (อาหารอิสลาม)

ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง (รหัสทางไกล ๐๗๓)

เจเคบาติก (แปปบาติก) บ้านยะกัง อ.เมือง หยุตวันศุกร์(ท่าละหมาด) เปิด ๐๘.๐๐-๑๕.๓๐ น. โทร. ๕๑๒๔๕๒

อ่าวมะนาวบาติก บ้านอ่าวมะนาว อ.เมือง โทร. ๕๑๓๓๙๒ เปิดทุกวัน ๐๘.๐๐-๑๖.๐๐ น.